

Dr hab. Zbigniew Osiński

UMCS w Lublinie

Nauka 2.0 w środowisku historyków najnowszych dziejów Polski.

W dyskursie (prowadzonym głównie w Internecie) o stanie i perspektywach nauki pojawił się nowy termin: Nauka 2.0. Nie posiada on jeszcze jednoznacznie określonej definicji. Łukasz Partyka przypisuje stworzenie tego pojęcia Benowi Shneidermanowi, który poprzez analogię do Web 2.0, oznaczył nim nowe formy działalności badawczej. Polegać mają na intensyfikacji współpracy naukowej poprzez Sieć i dopuszczanie do niej internautów. Korzystać też powinny z nowych metod interdyscyplinarnych badań i nowego paradygmatu nauki, opartego o istotną rolę Internetu.¹

Według Sabiny Cisek pod omawianym pojęciem kryją się „*tendencje i zjawiska związane z wykorzystaniem w nauce nowych technologii i środowisk informacyjno-komunikacyjnych, zwłaszcza narzędzi, usług i zasobów internetowych*”.² Odnosi się ono głównie do konsekwencji używania wspomnianych technologii w zakresie: komunikacji naukowej i upowszechniania wyników badań, rozbudowywania procesu recenzowania o tzw. recenzje społeczne oraz tworzenia wirtualnych wspólnot uczonych. Nowe zjawisko cechuje się łatwością i szybkością publikowania, potencjalną natychmiastowością i powszechnością dostępu, nieformalnym charakterem skutkującym obniżeniem barier językowych i merytorycznych w komunikacji naukowej, a także zwiększeniem roli „kolektywnego umysłu” uczonych. Na powstanie Nauki 2.0 miały wpływ, według Sabiny Cisek, dwa zjawiska: idea Open Acces (bezpłatne dla odbiorcy udostępnianie w Internecie publikacji naukowych) oraz Web 2.0 (nowy typ serwisów internetowych, umożliwiających użytkownikom współdziałanie w tworzeniu treści).

Z kolei Marcin Wilkowski, pisząc o zjawisku zwanym Nauka 2.0 podkreślił, iż polega ono na wykorzystywaniu Internetu przez naukowców. Do jego zalet zaliczył:

¹Łukasz Partyka, *Badacz 2.0: internetowy przewrót w nauce*, <http://technoblog.gazeta.pl/blog/1.84944.4998356.html> [15.11.2010].

²Sabina Cisek, *Nauka 2.0: nowe narzędzia komunikacji naukowej*, <http://informacyjnyfrowa.wsb.edu.pl/pdfs/nauka%202.0.pdf>, s. 2 [15.11.2010].

łatwiejszy dostęp do treści naukowych dzięki idei Open Acces i ruchowi otwartej edukacji (dążenie do bezpłatnego udostępniania w Internecie materiałów służących edukacji), lepszą komunikację między naukowcami oraz redukcję dystansu między badaczami a społeczeństwem (dzięki blogom i serwisom społecznościowym).³ Równie nieskomplikowaną definicję podał Paweł Szczęsny, pisząc, że Nauka 2.0 to otwarta i nowoczesna forma komunikacji naukowej.⁴ Dla Piotra Nowaka termin ten oznacza przede wszystkim samopublikowanie (materiały nowe) i samoarchiwizowanie (materiały wcześniej wydrukowane) prac naukowych w otwartych repozytoriach oraz zmianę zasad recenzowania (zanikanie tradycyjnych recenzji na rzecz oceny tekstu przez jego czytelników). Za istotny element rewolucji w nauce uznał także powstanie blogów pisanych przez badaczy, którzy mogą w ten sposób relacjonować kolejne etapy swoich badań.⁵

Najbardziej radykalne rozumienie terminu Nauka 2.0 (przynajmniej w dziedzinie nauk humanistycznych) zaprezentował lubelski badacz Andrzej Radomski. Stwierdził bowiem, że jest to praktyka naukowa, która weszła do Sieci. Polega na tym, iż uczeni dyskutują nad różnymi problemami na czatach i forach, a bardziej pogłębione analizy prezentują na blogach lub w elektronicznych czasopismach. Wzajemnie recenzują swoje prace umieszczone w Sieci, ale jednocześnie dopuszczają recenzowanie przez „zwyczajnych” czytelników. Blogi stają się wizytówkami poszczególnych badaczy, a uczelniane lub dziedzinowe repozytoria okazują się miejscami przechowywania i wolnego udostępniania wyników badań. Prace naukowe przestają mieć formę tekstu, a stają się prezentacjami multimedialnymi lub wręcz filmami. Konferencje i sympozja zostają przeniesione do przestrzeni wirtualnej, np. do Second Life, i udostępnione dla wszystkich zainteresowanych, także poprzez możliwość zdalnego zadawania pytań referentom. Liczne problemy interesujące naukę miałyby być rozwiązywane dzięki mechanizmowi zbiorowej inteligencji internautów. Partycypować w tym mechanizmie mogą także osoby nie związane z nauką, nie posiadające stopni i tytułów naukowych, ale

³ Marcin Wilkowski, *Nauka 2.0: slogany i praktyka*, <http://historiaimedia.org/2009/11/16/nauka-2-0-slogany-i-praktyka/> [15.11.2010].

⁴ Paweł Szczęsny, *Polski portal o Nauce 2.0*, <http://naukaotwarta.wordpress.com/> [15.11.2010].

⁵ Piotr Nowak, „Samopublikowanie”: stara metoda – nowy sens w dobie e-science, Biblioteka 2009, nr 13, <http://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/630/1/Nowak.pdf> [15.11.2010].

dysponujących pomysłami, inteligencją i wyobraźnią. Według Andrzeja Radomskiego w epoce Nauki 2.0 każdy może uprawiać działalność wiedzotwórczą.⁶

Autor niniejszego artykułu postawił sobie za cel sprawdzenie, które rozwiązania zaliczane do Nauki 2.0 dostępne są dla polskich badaczy oraz na ile wykorzystywane są w środowisku historyków najnowszych dziejów Polski (z którego sam się wywodzi). Na wybór akurat tej grupy badaczy wpłynęły dwa podstawowe czynniki. Przede wszystkim historia najnowsza Polski przeżywa od 1990 r. bujny rozwój, a rezultaty badań budzą duże żywe zainteresowanie społeczne. Ponadto funkcjonuje opinia, że wśród humanistów to właśnie historycy najchętniej publikują w otwartych repozytoriach i czasopismach.⁷ Analizie poddano występowanie i wykorzystywanie przez wspomnianą grupę badaczy następujących rozwiązań:

1. Uczelniane i dziedzinowe repozytoria, a także biblioteki cyfrowe gromadzące i udostępniające na zasadzie Open Acces lub licencji Creative Commons prace z dziedziny polskiej humanistyki.
2. Czasopisma naukowe dostępne w Internecie na zasadach OA, zawierające prace z zakresu najnowszej historii Polski.
3. Blogi naukowe i osobiste strony WWW badaczy dziejów⁸.
4. Serwisy społecznościowe o charakterze naukowym.
5. Fora dyskusyjne dla historyków.

Niektóre uniwersytety tworzą lub współtworzą biblioteki cyfrowe, w których badacze mają możliwość umieszczania swoich prac (w każdym analizowanym poniżej przypadku szczegółowe dane obejmują publikacje, które można wyszukać korzystając z dostępnych indeksów). Należą do nich:

- Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, w której zasoby cyfrowe⁹ obejmują m.in. prace naukowe dobrowolnie udostępnione (na zasadzie OA) przez poszczególnych pracowników uczelni (w listopadzie 2010 r. autor wyszukał 20 książek przynajmniej częściowo dotyczących historii Polski

⁶Andrzej Radomski, *Internet, nauka, historia*, s. 65-67, <http://en.calameo.com/read/000228922ad7ef2ccfa10> [15.11.2010].

⁷ *Przewodnik po otwartej nauce*, Warszawa 2009, s. 31 - dostęp na stronie <http://otwartanauka.pl/> [15.11.2010]

⁸ Do poszukiwań wykorzystano wyszukiwarkę ogólną Google, serwis pozwalający na wyszukiwanie danych o osobach *123people* - <http://www.123people.pl> [15.11.2010] oraz profile osobowe na stronach poszczególnych uczelni.

⁹ <http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra> [15.11.2010]

w XX wieku, napisanych przez 11 autorów). Czytelnicy mają możliwość pozytywnej lub negatywnej oceny pracy, lecz tego nie robią mimo, że prawie każdą z cyfrowych książek poświęconych najnowszej historii Polski przeglądało co najmniej kilkadziesiąt osób (identyczną uwagę można odnieść do użytkowników pozostałych bibliotek cyfrowych).

- Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa¹⁰, którą prowadzi Konsorcjum Bibliotek Naukowych Regionu Kujawsko-Pomorskiego, utworzone przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy wraz z kilkoma innymi uczelniami regionu kujawsko-pomorskiego - oferuje pojedyncze publikacje dotyczące najnowszej historii Polski, które znajdujemy głównie w tzw. „Pamiętnikach” i „Pracach” kolejnych powszechnych zjazdów historyków polskich.
- Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie¹¹, Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Łódzkiego¹², Repozytorium Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu¹³, e-Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego¹⁴ oraz Jagiellońska Biblioteka Cyfrowa¹⁵ - nie posiadają prac z badanego zakresu nauki.
- Biblioteka Uniwersytecka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wśród zbiorów zdigitalizowanych¹⁶ nie posiada, poszukiwanych dla potrzeb omawianych badań, pozycji z najnowszej historii Polski.
- Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego¹⁷, Śląska Biblioteka Cyfrowa¹⁸ współtworzona przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego, Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa¹⁹ współtworzona przez Bibliotekę Uniwersytetu Rzeszowskiego, Podlaska Biblioteka Cyfrowa²⁰ współtworzona przez Bibliotekę Uniwersytetu w Białymstoku, Pomorska Biblioteka Cyfrowa²¹ współtworzona przez Uniwersytet Gdański oraz Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa²²

¹⁰ <http://kpbc.ukw.edu.pl/dlibra> [15.11.2010]

¹¹ <http://dlibra.bg.uwm.edu.pl/dlibra> [15.11.2010]

¹² <http://bcul.lib.uni.lodz.pl/dlibra> [15.11.2010]

¹³ <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/> [15.11.2010]

¹⁴ <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra.html> [15.11.2010]

¹⁵ <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/dlibra> [15.11.2010]

¹⁶ http://www.kul.pl/oldbukul/digitalizacja/zbiory_zdigitalizowane.htm [15.11.2010]

¹⁷ <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra> [15.11.2010]

¹⁸ <http://www.sbc.org.pl/dlibra> [15.11.2010]

¹⁹ <http://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra> [15.11.2010]

²⁰ <http://pbc.biaman.pl/dlibra> [15.11.2010]

²¹ <http://pbc.gda.pl/dlibra> [15.11.2010]

²² <http://zbc.uz.zgora.pl/dlibra?action=ChangeLanguageAction&language=pl> [15.11.2010]

współtworzona przez Bibliotekę Uniwersytecką Uniwersytetu Zielonogórskiego – oferują po kilka publikacji naukowych z historii Polski w XX wieku.

Do repozytoriów naukowych zaliczyć należy projekt *Otwarta Nauka*²³, mający na celu udostępnianie prac naukowych na zasadzie licencji CC. Jednakże polscy historycy nie kwapią się do udostępniania swoich prac w tym serwisie. W okresie prowadzenia badań opisywanych w niniejszym artykule (listopad-grudzień 2010 r.) na 82 prace umieszczone w dziale „Otwórz książkę” były tylko dwie z zakresu najnowszej historii Polski. Podsumowując, ani biblioteki cyfrowe, ani repozytoria wiedzy nie wzbudziły, jak na razie, zainteresowania badaczy najnowszej historii Polski. Nieliczne przypadki publikacji z tej dziedziny, dostępne we wspomnianych zasobach, co prawda mają czytelników, lecz ci nie korzystają z możliwości oceny poznanych prac (możliwości recenzowania nie dają ani biblioteki, ani repozytoria cyfrowe).

Analiza zasobów Internetu pod kątem obecności czasopism naukowych przeznaczonych m.in. dla historyków najnowszych dziejów Polski, a jednocześnie udostępniających artykuły na zasadzie OA, także nie daje optymistycznych wniosków. Oba warunki współwystępują raczej rzadko. Co prawda niejedno czasopismo dysponuje stroną WWW, jednakże w większości przypadków pozwalają one jedynie na dotarcie do spisów treści, nierzadko wyłącznie części numerów (*Acta Poloniae Historica*²⁴, *Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989*²⁵, *Białostockie Teki Historyczne*²⁶, *Biuletyn Historyczny Muzeum Marynarki Wojennej*²⁷, *Biuletyn Kwartalny Radomskiego Towarzystwa Naukowego*²⁸, *Biuletyn Polskiej Misji Historycznej*²⁹, *Dzieje Najnowsze*³⁰, *Historia i Polityka*³¹, *Klio*³², *Kwartalnik Historyczny*³³, *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*³⁴, *Niepodległość i Pamięć*³⁵,

²³ <http://otwartanauka.pl/> [15.11.2010]

²⁴ <http://www.semper.pl/aph.html> [16.11.2010]

²⁵ <http://www.ipn.gov.pl/portal/pl/237/> [16.11.2010]

²⁶ <http://hist.uwb.edu.pl/html/bth.php> [16.11.2010]

²⁷ <http://www.mw.mil.pl/index.php?akcja=muzbiuletyn> [16.11.2010]

²⁸ <http://rtn.home.pl/publ.html> [16.11.2010]

²⁹ http://www.wydawnictwoumk.pl/czasopismo_seria.php?ser=Biuletyn+Polskiej+Misji+Historycznej [16.11.2010]

³⁰ <http://www.dig.com.pl/index.php?s=wyniki&rodz=9&id=5> [16.11.2010]

³¹ http://www.wydawnictwoumk.pl/serie_detail.php?ser=Historia+i+polityka [16.11.2010]

³² http://www.wydawnictwoumk.pl/czasopismo_seria.php?ser=Klio.+Czasopismo+po%B6wi%EAcone+dziejom+Polski+i+powszechnym [16.11.2010]

³³ http://www.semper.pl/kwartalnik_historyczny/kh/ [16.11.2010]

³⁴ <http://www.iaepan.edu.pl/czasopisma/kwartalnik/index.html> [16.11.2010]

³⁵ http://www.muzeumniepodleglosci.art.pl/publikacje_wlasne.php [16.11.2010]

*Pamięć i Przyszłość*³⁶, *Pamięć i Sprawiedliwość*³⁷, *Przegląd Historyczno-Oświatowy*³⁸, *Przegląd Historyczno-Wojskowy*³⁹, *Przegląd Historyczny*⁴⁰, *Radzyński Rocznik Humanistyczny*⁴¹, *Res Historica*⁴², *Roczniki Humanistyczne*⁴³, *Wiadomości Historyczne*⁴⁴). Jedynie kilka czasopism udostępnia on-line pełne teksty artykułów, niestety czasami tylko z jednego numeru, (*Acta Universitatis Nicolai Copernici Historia*⁴⁵, *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica*⁴⁶, *Annales UMCS, Sectio F Historia*⁴⁷, *Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej*⁴⁸, *Historic@*⁴⁹, *Kultura i Historia*⁵⁰, *Poznański Rocznik Archiwalno-Historyczny*⁵¹, *Prace Historyczno-Archiwalne*⁵², *Ślupskie Studia Historyczne*⁵³, *Teka Komisji Historycznej OL PAN*⁵⁴, *Wschodni Rocznik Humanistyczny*⁵⁵), a w niektórych przypadkach dostęp do artykułów jest płatny (np. *Karta*⁵⁶, *Kwartalnik Historii Żydów*⁵⁷). Z wymienionych czasopism do nurtu Nauka 2.0 sensu stricto (systematyczne, bezpłatne udostępnianie on-line pełnych tekstów wszystkich artykułów oraz umożliwienie polemiki z opublikowanymi tekstami i ich oceny przez czytelników) nie można zaliczyć żadnego. Co prawda, niektóre udostępniają on-line nawet wszystkie artykuły, jednakże nie dają możliwości interakcji (oceny, dyskusji) ze strony czytelnika.

Istniejącą lukę wypełniają portale - swoiste internetowe czasopisma (posiadają własną redakcję, systematycznie dodają nowe materiały, niektóre wpisane są do

³⁶ <http://www.pamieciprzyszlosc.pl/Kwartalnik> [16.11.2010]

³⁷ http://www.ipn.gov.pl/portal/pl/236/Pamiec_i_Sprawiedliwosc.html [16.11.2010]

³⁸ <http://www.wydped.com.pl/szukaj.php?fraza=Przeg%1d+Historyczno-O%1dwiatowy+%&wykonaj=OK>, [16.11.2010]

³⁹ <http://www.wojsko-polskie.pl/categories/view/132> [16.11.2010]

⁴⁰ http://www.dig.com.pl/index.php?s=wyniki&rodz=9&id=15&sort=1&s_typ=1&zacz=0 [16.11.2010]

⁴¹ <http://www.rasil.home.pl/rrh/> [16.11.2010]

⁴² <http://www.umcs.lublin.pl/articles.php?aid=478> [16.11.2010]

⁴³ http://www.kul.pl/art_16722 [16.11.2010]

⁴⁴ <http://www.edupress.pl/wiadomosci-historyczne.php> [16.11.2010]

⁴⁵ <http://kpbc.umk.pl/dlibra/publication?id=5562> [16.11.2010]

⁴⁶ <http://dlibra.up.krakow.pl:8080/dlibra/dlibra/collectiondescription?dirids=5> [16.11.2010]

⁴⁷ <http://versita.metapress.com/content/121539> [16.11.2010]

⁴⁸ <http://www.ipn.gov.pl/portal/pl/24/> [16.11.2010]

⁴⁹ <http://www.univ.rzeszow.pl/wsh/historia/index.php?id=historica> [16.11.2010]

⁵⁰ <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/> [16.11.2010]

⁵¹ <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication?id=21396> [16.11.2010]

⁵² http://www.reprocentrum.pl/archiwum_rzeszow/ [16.11.2010]

⁵³ <http://slupskiestudiahistoryczne.apsl.edu.pl/home.html> [16.11.2010]

⁵⁴ <http://www.pan-ol.lublin.pl/wydawnictwa/Teka-Hist.html> [16.11.2010]

⁵⁵ http://www.rasil.home.pl/wrh/wrh_index2.htm [16.11.2010]

⁵⁶ <http://www.ceool.com/asp/publicationdetails.aspx?publicationId=214ba1a8-57ed-11d8-9bbe-0030842af228> [16.11.2010]

⁵⁷ <http://www.ceool.com/asp/publicationdetails.aspx?publicationId=c78b3b47-ef6d-4142-ae47-a757e837283f> [16.11.2010]

rejestrze dzienników i czasopism) - tworzone przez pasjonatów historii, którzy najczęściej nie są zawodowymi badaczami dziejów. Do tej klasy zjawisk zaliczyć można takie inicjatywy jak: *Ciekawostki historyczne*⁵⁸, *Historia.org.pl*⁵⁹, *Inne Oblicza Historii*⁶⁰, *Histmag*⁶¹, *Historia i Media*⁶², *II Wojna Światowa*⁶³, *Komendant, Naczelnik, Marszałek*⁶⁴, *Polski Klub Historyczny*⁶⁵, *Portal Historyczny*⁶⁶ oraz *XXWiek.pl*⁶⁷. Zawierają m.in. teksty popularyzujące różne aspekty dziejów, recenzje książek z zakresu historiografii oraz fora dyskusyjne dla zainteresowanych przeszłością.

Zawodowi historycy, nawet jeżeli tworzą portale poświęcone dziejom najnowszym, to najczęściej nadają im charakter nie tyle Nauki 2.0, ile nowocześniejszej, multimedialnej wersji wykładu. Nie tworzą bowiem rozwiązań pozwalających na interakcję z użytkownikiem. Prezentujący wiedzę nie są zainteresowani opiniami, ani tym bardziej współpracą czytelników⁶⁸. Z tej konwencji wyłamuje się toruński portal *Historicus*⁶⁹, który powiązany jest z forum dyskusyjnym *Historycy.org*⁷⁰. Zawodowi historycy, publikujący w tym portalu, nie unikają uczestniczenia w dyskusjach na forum. Kolejnym przykładem dzieła zbliżonego do nurtu Nauki 2.0 jest portal *1938, akcja burzenia cerkwi prawosławnych na Chełmszczyźnie i południowym Podlasiu*⁷¹, współredagowany przez lubelskiego historyka Grzegorza Kuprianowicza. Autor wprost zachęca internautów do współtworzenia zasobów wiedzy na temat akcji burzenia cerkwi w 1938 r. Elementem tego serwisu jest forum dyskusyjne, na którym czytelnicy mogą zamieszczać swoje opinie.

Formą kontaktu badacza z własnym środowiskiem i osobami zainteresowanymi określoną problematyką naukową mogą być blogi. Rozwiązaniami pozwalającymi na prowadzenie bloga są specjalne witryny zawierające gotowe szablony, które wystarczy

⁵⁸ <http://ciekawostkihistoryczne.pl/> [23.11.2003]

⁵⁹ <http://historia.org.pl> [22.11.2010]

⁶⁰ <http://ioh.pl/> [22.11.2010]

⁶¹ <http://histmag.org/> [22.11.2010]

⁶² <http://historiaimedia.org/> [22.11.2010]

⁶³ <http://www.sww.w.szu.pl/> [22.11.2010]

⁶⁴ <http://www.osen.pl/> [22.11.2010]

⁶⁵ <http://www.klub-historyczny.pl> [22.11.2010]

⁶⁶ <http://www.dzieje.pl> [22.11.2010]

⁶⁷ <http://www.xxwiek.pl/> [22.11.2010]

⁶⁸ Przykładem mogą być portale edukacyjne IPN - <http://www.ipn.gov.pl/portal.php?serwis=pl&dzial=305&id=8007> [23.11.2010]

⁶⁹ <http://www.historicus.pl/> [22.11.2010]

⁷⁰ <http://www.historycy.org/> [29.11.2010]

⁷¹ <http://www.cerkiew1938.pl> [29.11.2010]

wypełnić treścią: *Blox*⁷², *Blogger*⁷³, *Blog.Interia.pl*⁷⁴, *Blog.Onet.pl*⁷⁵, *Blog.pl*⁷⁶, *Blogi Polityki*⁷⁷, *eBlog*⁷⁸, *Salon24*⁷⁹ oraz *Wordpressy*⁸⁰. Istnieje także specjalny portal – *Science 3.0*⁸¹ – przeszukujący polskie blogi naukowe i wyświetlający najnowsze posty na nich zamieszczone (o ile autorzy blogów sami o to zadbają). Takie rozwiązanie zdecydowanie ułatwia docieranie do blogowych wypowiedzi badaczy. Mimo bogatej oferty, blogi prowadzone przez historyków dziejów najnowszych należą do rzadkości. Nawet jeżeli trafia się na takowe, to niewiele mają one wspólnego z ideą Nauki 2.0. Pojedynczy blogujący historycy, Zbigniew Giżyński⁸², Antoni Dudek⁸³ i Jan Żaryn⁸⁴, wykorzystują swoje blogi głównie do dyskusji politycznych. Jeżeli wypowiadają się na temat najnowszej historii Polski, to głównie prezentują różnorodne, politycznie aktualne problemy związane z tym okresem dziejów.

Jednym z nielicznych, znalezionych w trakcie badań, blogów prowadzonych przez historyka zajmującego się m.in. dziejami najnowszymi, spełniającym przynajmniej częściowo założenia Nauki 2.0 jest *Liber Historicum*⁸⁵ Henryka Hermanna. Autor wykorzystuje blog do przekazywania swoim studentom wiedzy historycznej i informacji związanych z prowadzonymi zajęciami. W jeszcze większym stopniu przejawem nowego nurtu w nauce jest blog *HerstoriA*⁸⁶ poświęcony roli kobiet w dziejach, prowadzony przez Annę Nowakowską-Wierzchoś. Autorka wypowiada się głównie na temat różnorodnych wydarzeń naukowych i kulturalnych, filmów oraz publikacji związanych z problematyką kobiet, także w dziejach najnowszych. Pod wieloma postami znajdują się wypowiedzi czytelników tego bloga. Podobny charakter ma *Feministyczny Salon Historyczny*⁸⁷ autorstwa tej samej Anny Nowakowskiej-Wierzchoś i Iwony Dadej. Celem obu badaczek jest poszerzenie społecznej wiedzy

⁷² www.blox.pl [23.11.2010]

⁷³ <https://www.blogger.com> [23.11.2010]

⁷⁴ <http://blog.interia.pl/> [23.11.2010]

⁷⁵ <http://blog.onet.pl/> [23.11.2010]

⁷⁶ <http://www.blog.pl> [23.11.2010]

⁷⁷ <http://www.polityka.pl/blogi> [23.11.2010]

⁷⁸ <http://eblog.pl/> [23.11.2010]

⁷⁹ <http://www.salon24.pl/> [23.11.2010]

⁸⁰ <http://wordpressy.pl/> [23.11.2010]

⁸¹ <http://www.science3point0.com/bloginaukowe/> [23.11.2010]

⁸² <http://girzynski.blog.onet.pl/> [02.12.2010]

⁸³ <http://antoni.dudek.salon24.pl/> [23.11.2010]

⁸⁴ <http://jan.zaryn.salon24.pl/> [23.11.2010]

⁸⁵ <http://liber-historicum.blogspot.com/> [02.12.2010]

⁸⁶ <http://herstoria.blox.pl> [02.12.2010]

⁸⁷ <http://feministycznysalohistoryczny.blox.pl> [02.12.2010]

o historii kobiet oraz zaprezentowanie badaczek podejmujących tę tematykę podczas regularnych spotkań w Warszawie.

Zdecydowanie częściej można natrafić na blogi zawierające wiedzę o wydarzeniach i procesach historycznych, prowadzone przez pasjonatów. Bardzo ciekawymi przykładami są blogi: *Ale Historia*⁸⁸ prowadzony przez autora podpisującego się pseudonimem docent73, *Ahistoria*⁸⁹ autorstwa Ziemowita Szczereka i *Nieznana historia*⁹⁰ anonimowego studenta z Opola. Z tym, że nie zawierają doniesień z własnych badań, lecz popularyzują historię. Sądząc po lekturze postów, najwięcej emocji wzbudza blog *serendipity(dawniej *andy)*⁹¹ prowadzony przez anonima aandy. Zawiera dużo różnorodnych materiałów dotyczących, wstydliwych niekiedy dla opisanych postaci i kontrowersyjnych, polityczno-ideologicznych aspektów dziejów najnowszych. Niektóre posty tego autora są jednak bardziej wyrazem jego poglądów politycznych niż przekazem wiedzy.

Własne strony WWW prowadzą jedynie historycy – posłowie: Zbigniew Giżyński⁹² i Mirosław Piotrowski⁹³. Jednakże wykorzystują je wyłącznie do celów politycznych. Brak tam jakichkolwiek treści naukowych.

Kolejnym, internetowym rozwiązaniem służącym nawiązywaniu kontaktów, prezentowaniu wyników badań i prowadzeniu dyskusji są naukowe serwisy społecznościowe. Zdecydowana większość naukowych portali społecznościowych ma charakter multidyscyplinarny. *ResearchGate*⁹⁴ pozwala na tworzenie sieci kontaktów, prowadzenie bloga, publikowanie skróconych wersji artykułów naukowych oraz poszukiwanie współpracowników do naukowych projektów. Natomiast *Index Copernicus*⁹⁵ i *ResearcherID*⁹⁶ łączą funkcję prezentowania dorobku naukowego z próbą jego pomiaru. Zapewniają też narzędzia do tworzenia wirtualnych grup badawczych. Portale *Academici*⁹⁷ i *ScholarUniverse*⁹⁸ pozwalają na szukanie kontaktów i prowadzenie dyskusji. W każdym z wymienionych serwisów społeczności

⁸⁸ <http://alehistoria.blox.pl> [23.11.2010]

⁸⁹ <http://www.ahistoria.pl/> [23.11.2010]

⁹⁰ <http://www.nieznanaahistoria.pl/> [23.11.2010]

⁹¹ <http://salski.salon24.pl/> [02.12.2010]

⁹² <http://www.girzynski.pl/> [02.12.2010]

⁹³ <http://www.piotrowski.org.pl> [02.12.2010]

⁹⁴ <http://www.researchgate.net> [25.11.2010]

⁹⁵ <http://www.indexcopernicus.com/> [25.11.2010]

⁹⁶ <http://www.researcherid.com> [25.11.2010]

⁹⁷ <http://www.academici.com> [25.11.2010]

⁹⁸ <http://www.scholaruniverse.com/> [25.11.2010]

naukowej, przedstawiciele polskich historyków znajdujemy niewielu i raczej nie widać śladów ich aktywności.

Przykładem rozwiązań, w które z powodzeniem zaangażowali się historycy zachodni, i które powinny być wzorem dla tych z Polski, są portale społeczności naukowej *H-net*⁹⁹, *Clio Online*¹⁰⁰ i *H-soz-u-kult*¹⁰¹. Głównym ich zadaniem jest zbieranie informacji z zakresu rozwoju kariery zawodowej humanistów oraz praktycznych aspektów działalności badawczej (takich jak granty badawcze i konferencje) oraz dostarczanie informacji o nich zainteresowanym użytkownikom. Zapewniają możliwość prowadzenia dyskusji, recenzowania publikacji oraz dzielenia się różnorodnymi informacjami i wiedzą. Także i te portale omijają polscy historycy.

Podstawową formą komunikacji badacz-badacz oraz badacz-zainteresowani mogą być internetowe fora dyskusyjne. Obok forów stanowiących element wspomnianych już portali historycznych, funkcjonują także osobne miejsca dyskusji o dziejach, w tym najnowszych Polski – *Forum o wojnach światowych*¹⁰² i *Historia Polski*¹⁰³. Jednakże, bez względu na umiejscowienie dyskusji prowadzonych o najnowszej historii Polski, nie są to raczej przejawy Nauki 2.0. Każde takie forum przyciąga bowiem nie tyle badaczy, ile pasjonatów dziejów, którzy nie publikują doniesień z badań, nie recenzują nawzajem swojego dorobku, lecz dzielą się wiedzą znaną w różnych publikacjach. Z kolei na specjalnym forum dla ludzi nauki, *Forum.sci.pl*¹⁰⁴, zupełnie brakuje wypowiedzi historyków.

Tak więc jedyna diagnoza problemu zawartego w tytule niniejszego artykułu może brzmieć następująco – Nauka 2.0 w środowisku historyków najnowszych dziejów Polski nie jest uprawiana, mimo, że Internet dostarcza wielu rozwiązań, które służą nowej formule badań i komunikacji naukowej. Opisane powyżej badanie potwierdziło, w przypadku historyków najnowszych dziejów Polski, wnioski zawarte w raporcie „*Wizerunek polskiego naukowca w Internecie*”. Wykazano w nim, iż popularyzacja nauki w Internecie jest zasługą pasjonatów a nie zawodowych badaczy.

⁹⁹ <http://www.h-net.org/> [29.11.2010]

¹⁰⁰ <http://www.clio-online.de> [29.11.2010]

¹⁰¹ <http://hsozkult.geschichte.hu-berlin.de> [29.11.2010]

¹⁰² <http://dws.org.pl> [29.11.2010]

¹⁰³ <http://historiapolski.eu> [29.11.2010]

¹⁰⁴ <http://www.sci.pl/forum/index.php> [29.11.2010]

Poza nielicznymi wyjątkami, naukowcy nie otwarli się jeszcze na nowe trendy badań, komunikacji i wymiany myśli dostępne dzięki Sieci.¹⁰⁵

Podobny wniosek w odniesieniu do ogółu polskich badaczy wysunęli uczestnicy dyskusji „*Po co nam Uniwersytet? Czyli w stronę nauki i edukacji 2.0.*”, która odbyła się w lutym 2009 r. na Wydziale Humanistycznym UMCS w Lublinie (a raczej na wyspie UMCS w Second Life). Większość dyskutantów przyznała, że wśród polskich naukowców istnieją silne bariery mentalne wręcz uniemożliwiające wykorzystanie możliwości Internetu w działalności wiedzotwórczej. Uznano, iż duża nieufność środowiska akademickiego wobec nowych technologii staje się poważną przeszkodą w upowszechnianiu innowacyjnych form nauki. Wyrazem tej tendencji jest relatywnie mała ilość inicjatyw sieciowych podejmowanych przez środowiska akademickie, co przejawia się w znikomej ilości naukowych czasopism elektronicznych, portali naukowych czy for dyskusyjnych w polskim Internecie.¹⁰⁶

Do podobnej konstatacji doszedł też Robert Kostka-Zawadzki badając wizerunek polskiego naukowca w Internecie.¹⁰⁷ Stwierdził on, że nauka nie istnieje w blogosferze jako odrębna kategoria, a blogi o tematyce naukowej tworzą dziennikarze i pasjonaci. O naukowcach piszą przedstawiciele różnych grup, ale nie sami badacze. Nie zauważa się otwarcia nauki polskiej (nie tylko humanistyki) na formułę Nauki 2.0. W zasobach Internetu spotyka się raczej przejawy popularyzacji wiedzy, a nie prezentacji własnych badań i dyskusji nad ich efektami. Dla badaczy Internet nie stał się jeszcze narzędziem komunikacji. Głównie chwalać się swoimi osiągnięciami (publikacje, konferencje, nagrody) na stronach swoich uczelni lub w specjalnych serwisach naukowych. Można dodać, iż w ciągu ostatnich lat niewiele zmieniło się w postawie polskich historyków (i nie tylko) wobec zasobów Internetu.

Powodów takiego stanu rzeczy należy szukać w obawach i mentalności badaczy. Michał Kleiber wymienił główne obawy w jednym z wywiadów prasowych. Zaliczył do nich ryzyko rozpowszechniania wiedzy niezwerifikowanej, trudności z oceną wkładu poszczególnych uczonych w ostateczny rezultat konkretnych badań oraz znaczne

¹⁰⁵ *Przewodnik po otwartej nauce*, Warszawa 2009, s. 13 - dostęp na stronie <http://otwartanauka.pl/> [29.11.2010].

¹⁰⁶ Sprawozdanie z dyskusji w internetowym czasopiśmie *Kultura i Historia* - <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/archives/1928> [04.12.2010]

¹⁰⁷ Wizerunek polskiego naukowca w Internecie. http://www.slideshare.net/Tomek_01/prezentacja-wizerunek-polskich-naukowcow-w-internecie [04.12.2010]

ułatwienie dla plagiatorstwa.¹⁰⁸ W dyskusjach nad przyczynami słabej obecności naukowców humanistów w Internecie wskazuje się na jeszcze inne czynniki: konserwatywny kult druku (tylko publikacja drukowana ma rangę naukowej), konserwatyzm wynikający z postawy badawczej – nieufność do niesprawdzonych nowinek oraz problemy wynikające z zawilości i restrykcyjności prawa autorskiego.¹⁰⁹ Z własnych obserwacji autor dodać może jeszcze brak znajomości możliwości, które daje Internet, a to czego nie znamy budzi lęk i nieufność. Dotyczy to zwłaszcza starszej grupy badaczy dziejów, która mając decydujący wpływ na recenzowanie dorobku naukowego i podejmowanie decyzji o losach młodszych pracowników nauki, swoją postawą wpływa także, w tym przypadku negatywnie, na pozostałych pracowników wyższych uczelni.

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione uwarunkowania, autor nie podziela optymizmu, prezentowanego zwłaszcza przez Andrzeja Radomskiego, w sprawie rozwoju Nauki 2.0 w najbliższych latach.

¹⁰⁸ Nadciąga rewolucja w świecie nauki.

<http://portalwiedzy.onet.pl/4868,51172,1620176,1,czasopisma.html> [04.12.2010]

¹⁰⁹ Marcin Wilkowski, Nauka 2.0: slogany i praktyka. [w] Historia i Media, <http://historiamedia.org/2009/11/16/nauka-2-0-slogany-i-praktyka/>.